

TÜRKİYE'DEKİ SOMALİLİ GENÇLERİN GÖZÜNDEN KADIN GENİTAL MUTİLASYONU BİR İNSAN HAKLARI İHLALİ MİDİR?

FROM THE POINT OF VIEW OF SOMALIS YOUTH IN TURKEY: IS FEMALE GENITAL CIRCUMCISION A VIOLATION OF HUMAN RIGHTS?

ЯВЛЯЕТСЯ ЛИ НАРУШЕНИЕМ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ПРАВ ГЕНИТАЛЬНАЯ МУТИЛЯЦИЯ НА ЖЕНСКИХ ПОЛОВЫХ ОРГАНАХ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ МОЛОДЫХ СОМАЛИЙЦЕВ ПРОЖИВАЮЩИХ В ТУРЦИИ?

Betül AKALIN*

ÖZ

Kadın genital mutilasyonu literatürdeki diğer adıyla kadın sünneti, tıbbi olmayan nedenlerle dış kadın genitalinin kısmen veya tamamen çıkarılmasını içeren kadın cinsel organının cerrahi değişikliği olarak tanımlanmaktadır. Genellikle küçük yaşlarda yapılan, farklı dinlere mensup ülkelerde görülebilen, çoğunlukla geleneksel sebeplere dayandırılan ve pek çok olumsuz sonuçları tanımlanan uygulama, kadınların insan haklarının ihlali, en yüksek sağlık standardına erişim hakkının ihlali, çocuk haklarının ihlali, ayrımcılık, cinsiyetler arası köklü eşitsizlik olarak kabul edilmektedir. Öte yandan dünya genelinde sayı önemli ölçüde azalmamakta ayrıca araştırmalara göre kadın genital mutilasyonu 52 milyon kadının dörde birine sağlık profesyonelleri tarafından yapılarak uygulama tıbbileştirilmektedir. Uygulamanın çoğunlukla görüldüğü ülkelerden biri Somali'dir. Eğitim amacı ile Türkiye'ye gelen yeni nesil Somalili gençler tarafından sünnetin nasıl algılandığını ortaya koymak bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında oluşturulan sorularla gençlerin konuya yaklaşımının ne şekilde olduğu ele alınmıştır. Çalışmada kadınların olası mağdur olmasına karşın erkeklere oranla uygulamaya daha sıcak baktıkları tespit edilerek; insan hakları ihlali olarak görmedikleri şeklinde değerlendirilmiştir.

Toplumun sünnet uygulamasına bakış açısını her iki cinsin farklı yorumlaması özellikle erkeklerin ataerkil kökenli düşünceden uzaklaşan ve sünnete karşı olan bakış açılarını topluma ifade edecekleri sosyal kamu bilgilendirilmelerinin yapılması sadece sağlık için zararlarını anlatan bilgilendirmelerin yanında kadın sünneti ile olan savaşta destekleyeceği olacağı kanaatine varılmıştır.

* ORCID: [0000-0003-0402-2461](https://orcid.org/0000-0003-0402-2461), Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, betul.akalin@sbu.edu.tr

Türkiye'deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

Anahtar Kelimeler: *Kadın genital mutilasyonu, kadın sünneti, Somalili gençler, insan hakları*

ABSTRACT

Female genital mutilation, also known as female circumcision in literature, is defined as the surgical alteration involving partial or complete removal of the external female genitalia for non-medical reasons. This practice, usually carried out at an early age, can be observed in countries with different religions. It is mostly carried out due to traditional reasons and has many negative consequences. It is considered as a violation of women's human rights, the right to access the highest health standards, children's rights, discrimination, and fundamental inequality between genders. Despite these labels, the number has not decreased significantly worldwide, and according to researches, one-fourth of the 52 million women undergo female genital mutilation, which turns this practice into a medical fact. Somalia is one of the countries where the practice is mostly common. The main objective of this study is to determine how the issue of female circumcision is perceived by the young Somalis who come to Turkey for educational purposes. With the questions prepared within the scope of the study, the approach of young people to the subject is discussed. In the study, it has been determined that although women are the potential victims, they are more inclined to undergo the practice than men and that they do not regard it as a human rights violation. It has been concluded that different interpretation and perception of circumcision practice by both genders will support the fight against female circumcision, in addition to informing about the harms for health, in which social public information, where males are also let to express their point of view against circumcision and take a stance against patriarchal-based thinking ingrained in society.

Keywords: *Female Genital Mutilation, Female Circumcision, Somalis Youth, Human Rights*

АННОТАЦИЯ

Калечащие хирургические операции на женских половых органах, известные в медицинской литературе как женское обрезание, определяются как хирургическая модификация женских гениталий, которая включает в себе частичное или полное удаление наружных женских половых органов по немедицинским причинам. Такая практика обычно осуществляется в молодом возрасте. Она замечена в странах с разными религиями и в основном, опирается на традиции общества и которая имеет множество негативных последствий. Она рассматривается как нарушение прав женщин, нарушение права на доступ к высочайшим стандартам здоровья, нарушение прав детей, дискриминация и фундаментальное неравенство между полами. С другой стороны надо отметить, что число женщин с генитальной мутиляцией в мире существенно не уменьшается. Однако, согласно исследованиям, у четверти из 52 миллионов женщин такая операция проводилась со стороны специалистов здравоохранения. Это означает, что началось применение официальных медицинских услуг. Сомали - одна из стран, где чаще всего встречается такая практика. Предметом данного исследования является показать, как воспринимается новым поколением молодых сомалийцев, приехавших в Турцию с целью получения образования, смысл обрезания. С помощью вопросника, созданного в рамках исследования, представляется подход молодых людей к исследуемой теме. Устанавливается, что молодое поколение более одобряет обрезание у мужчин, чем исключение женских половых органов. Однако, не считают обрезание у женщин нарушением прав человека. Надо отметить, что разная интерпретация со стороны общества по поводу обрезания, особенно мужская точка зрения, отходящая от патриархального мышления и

направленная против обрезания и информирование общества, может поддержать борьбу против калечащих операции на женских половых органах, вредному для здоровья.

Ключевые слова: генитальную мутляция женщин, калечение женских половых органов, сомалийская молодежь, права человека

1. Giriş

Kadın genital mutilasyonu, dış kadın genitalinin kısmen veya tamamen çıkarılmasını veya genital organların tıbbi olmayan nedenlerden ötürü başka yaralanmalarını kapsayan tüm prosedürleri içeren (WHO, 2012: 1;2001:11; Yirga vd., 2012: 45) kadın cinsel organının cerrahi değişikliği olarak tanımlanmaktadır (Yirga vd., 2012: 45). Kadın genital mutilasyonu, literatürde kadın sünneti (female genital cutting/female circumcision) olarak da adlandırılmaktadır (Donohoe, 2006;WHO, 2012: 1;2001: 11). Kadın sünneti terimi, halen yaygın olarak kullanılmakta ve uygulandığı topluluklardaki insanların çoğunluğu tarafından tercih edilmektedir (WHO, 2001:11). Bundan dolayı çalışmada kısım kısım kadın sünneti ifadesine yer verilecektir.

Kadın genital mutilasyonu 4 türde sınıflandırılmıştır. Tip 1(Klitoridektomi) uygulama, klitoris ve/veya sünnet derisinin kısmen ya da tamamen çıkarılması; Tip 2(Eksizyon) uygulama, klitoris ve labia minoranın kısmen veya tamamen çıkarılması ve bazen labia majorasının çıkarılması veya yok edilmesi; Tip 3(İnfibulasyon) uygulama, vajinal açıklığın bir kaplama mühür oluşturulması yoluyla daraltılması; son olarak Tip 4(Diğer) uygulama, tıbbi olmayan amaçlarla dış cinsel organlarına dağlama, kazıma, delme gibi bütün zararlı prosedürlerdir (Rouzi vd., 2001: 569; WHO, 2012: 1). Bu uygulamalar, özel bıçaklar, makaslar, usturalar veya cam parçaları kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Bunlara ilaveten Sudan'ın doğusunda keskin taşlar, Etiyopya'nın bazı bölgelerinde koterizasyon (yanma), Gambiya'daki bazı bölgelerde parmak tırnakları kullanılmaktadır (WHO, 2001: 17). Bu uygulamalarda kullanılan aletler nadiren sterilize edilmekte ve nadiren anestezi yapılmaktadır (Burson, 2007; Slack, 1988: 442). Genel itibariyle operasyon özel olarak belirlenmiş köyün yaşlı bir kadını tarafından gerçekleştirilmektedir (WHO, 2001: 17; Burson, 2007). Bu işlemler bütünüyle geleneksel uygulamalarla devam ettirilmektedir (WHO, 2001:17). Bunlardan hareketle bu uygulamaların tıbbi kurallara uygun bir şekilde yerine getirilmediği söylenebilir. Ayrıca toplumsal olarak gerçekleştirilen bir uygulama olduğu yorumu yapılabilir.

Kadın sünneti; Müslümanlar, Hristiyanlar (Katolikler, Protestanlar ve Mısırlı Hristiyan) ve Animistler de dahil olduğu farklı dinlere mensup bireylerin yanı sıra ilgili ülkelerdeki herhangi bir inancı olmayan insanlar tarafından da uygulanmaktadır (WHO, 2001:23). Dolayısıyla kadın sünnetinin herhangi bir dini inanç kaynaklı olmadığı, birçok dini inanç ve toplumlarda uygulanageldiği yorumu yapılabilir. Diğer taraftan kadın genital mutilasyonunun uygulanma nedenleri olarak ise “sosyo-kültürel, hijyenik ve estetik, manevi ve dini, psiko-seksüel” (WHO, 2001:23), ayrıca “kızın cinsel kısıtlama, kadınlık, saygınlık ve olgunluk” gibi temel sosyal normlara uygun olmasını sağladığı inancıdır(WHO, 2012: 1). Kadın sünnetinin uygulanması noktasında birden çok sebep bulunduğu ifade edilebilir.

Türkiye'deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

Afrika'nın büyük bölgelerinde eski geleneksel bir uygulama olan kadın genital mutilasyonu (Yirga vd., 2012: 45), Afrika'daki birçok ülkede, Asya ve Orta Doğu'daki bazı ülkelerde ve Avrupa'daki bazı göçmen topluluklarında, Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve Amerika Birleşik Devletleri'nde daha az ölçüde uygulamaktadır (UNICEF, 2010: 2). Günümüzde ise Dünya genelinde bu uygulamadan yaklaşık 200 milyon kız ve kadın etkilenmiştir. Bu uygulamalar bazen bebeklik ile 15 yaşları arasında, bazen de yetişkin kadınlarda yapılmaktadır. Ayrıca Dünya çapında, 2030 yılına kadar her yıl 4,6 milyondan fazla kadının bu uygulamaya maruz kalacağı tahmin edilmektedir. 2015-2030 yılları arasında, 68 milyon kız çocuğu bu zararlı uygulamayı ortadan kaldırmak için gereken önem verilmemesi durumunda risk altında olduğu ifade edilmektedir (United Nations, 2019). Kısaca ifade etmek gerekirse kadın sünneti her yıl milyonlarca genç kıızı ve kadını etkilemesinin yanında dünya çapında yirmi dokuz ülkenin kültürüne ve kimliğine gömülmüş olan bir gelenektir (Llamas, 2017: 6).

Kadın sünnetinin sağlık, sosyal ve ekonomik bakımdan birtakım olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Bunlar; bakteriyel ve viral enfeksiyonları, gebelikle ilgili komplikasyonlar, psikolojik problemler (Klein vd., 2018:1), sezaryen, postpartum kanama, uzun süre hastanede kalma, bebek resüsitasyonu, ölü doğum veya erken yenidoğan ölümü, düşük doğum ağırlığı (WHO, 2006:1835), ilişki sırasında ağrı, cinsel tatmin ve istek azalması, şiddetli ağrı, kanama, şok, enfeksiyonlar, idrar ve dışkı geçişinde zorluk, kan kaybı, perinatal mortalitenin artması (Berg vd., 2010: 3-4), infertilite (Almroth,2005:385;Burson, 2007), cinsel işlev bozukluğu (Alsibiani vd., 2010: 723), üreme sağlığı üzerindeki olumsuzluklar (Sağlık Bakanlığı, 2009: 19), psikolojik travma, olayla ilgili endişe, sinirlilik, depresif belirtiler (Burson, 2007) bu sonuçlardan bazılarıdır. Bu uygulamanın diğer eleştirilen yönü ise uluslararası olarak kızların ve kadınların insan haklarının ihlali (WHO, 2008:8; Kaplan vd., 2011; United Nations, 2019), en yüksek sağlık standardına erişim hakkının ihlali (WHO, 2008:9), çocuk haklarının ihlali (United Nations, 2019), aşırı bir ayrımcılık şekli (Kaplan vd., 2011; United Nations, 2019), zararlı bir uygulama (WHO, 2008:8), cinsiyetler arası köklü eşitsizlik (Başar, 2017: 133; United Nations, 2019) olarak kabul edilmektedir. Bunun için de 2008 yılında UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu) ve UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu), hem kadın sünnetinin terk edilmesini hızlandırmak hem de sonuçlarına özen göstermek için en büyük küresel program olan FGM Ortak Programını kurmuştur (United Nations, 2019). Bunların yanında uygulama ekonomik bir yükü beraberinde getirmektedir. Adam ve arkadaşlarının (2010:281) yaptığı çalışmaya göre altı Afrika ülkesinde kadın sünnetiyle ilişkili gebelikle ilgili komplikasyonların yıllık maliyetleri 3,7 milyon dolardır ve bu uygulamadan dolayı yapılan sağlık harcaması 15-45 yaşları arasındaki kadınlar için % 0.1 ila 1'i arasında değişmektedir. Altı Afrika ülkesinde 2,8 milyon 15 yaşındaki kadın nüfusunun, kadın sünnetinin gebelikle ilgili kanamayla ilişkisi sonucunda 130.000 yaşam yılı kaybı beklenmektedir. Kadın genital mutilasyon uygulamaları hem ülkeye finansal bakımdan yük getirmekte hem de bireylerin yaşam süresini kısaltmaktadır. Dolayısıyla kadınların yaşam kalitesini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Kadın sünneti, yıllardır Afrika'nın birçok ülkesinde uygulanan bir zulüm ya da kadın şiddeti olarak görülmektedir. Öte yandan bu uygulama geleneğini devam ettirmemenin ise tüm aile için utanç, damgalanma ve toplum tarafından kabul görmeme (UNICEF, 2005: 35), soyutlanma (tecrit), kültürel yapıdan dışlanma (Yirga vd., 2012: 45) gibi sosyal sonuçları bulunmaktadır.

Bu düşünceden yola çıkarak, Türkiye'ye eğitim amacı ile gelen Somalili gençlerin kadın sünneti konusunda nasıl bir bakış açısına sahip olduklarını araştırmak araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Materyal Ve Metod

Çalışma tanımlayıcı ve kesitsel niteliktedir.

2.1. Araştırmanın evreni ve örneklem seçimi:

Çalışma evrenini Türkiye de öğrenim gören ve 01.09/01.12.2019 tarihleri arasında ulaşılabilen tüm Somali uyruklu gençler, örneklemi ise seçkisiz olmayan örnekleme yönteminden amaçlı örnekleme yolu ile ulaşılan, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden toplam 145 Somalili genç oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilme kriterleri; Somali vatandaşı olmak, Türkiye'de ikamet etmesi ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmesidir. Araştırmaya katılmayı kabul eden gençler ile yüz yüze, mail veya telefon yolu ile yaklaşık yarım saat görüşülerek anket formu doldurulmuştur.

2.2. Veri Toplama

Verilerin toplanmasında; tanımlayıcı bilgi formu (yaş, cinsiyet, eğitim durumu) ve literatür incelemesi ve beş Somalili genç (dört erkek, bir kız) ile yapılan odak grup görüşmesi sonunda oluşturulan ve gençlerin özellikle kadınların cevap vermede çekingen davranmaları göz önünde bulundurularak kendi deneyimlerini değil sadece kadın mutilasyonuna bakışlarını ölçen 22 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi ve Yorumu:

Elde edilen veriler, bilgisayar istatistik paket programı ile değerlendirilerek istatistiksel analizleri yapıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodları (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma), gruplar arası farklılıkların değerlendirilmesin de Ki-kare testi kullanıldı. $p < 0.05$ istatistiksel anlamlılık olarak değerlendirildi.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan Somalili gençlerin yaş ortalamasının çoğunlukla 18-24 yaş aralığında (%84,8), %55,2'sinin kadın %44,8'inin erkek olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Türkiye’deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Somalili Gençlerin Sosyo Demografik ve Kadın sünnetini Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler		Sayı (n)	%	Özellikler		Sayı (n)	%
Cinsiyet	Erkek	65	44,8	Size kadın sünnetinin amacı nedir?	Dini inançlar	35	24,1
	Kadın	80	55,2		Toplum tarafından kabul	65	44,8
					Bakireliğin korunması	6	4,1
					Kadın cinsel isteğini azaltma	8	5,5
					Hepsi	18	12,4
					Hiçbiri	3	2,1
				Toplam	135	93	
Yaş Grupları	18-24	123	84,8	Size sünnetin tarif etmeseler hangi tıbbi müdahale olarak düşünürsünüz?	Basit bir cerrahi müdahale	26	17,9
	25-31	19	13,1		Kolay işlem	33	22,8
	32-38	2	1,4		En ağır tıbbi müdahale	8	5,5
	39-45	1	0,7		Zannedilenden daha kötü	27	18,6
					Diğer	45	31,0
				Toplam	139	95,8	
Hangi yaşlar arası kadın sünneti yapılıyor?	0-5	28	19,3				
	5-10	100	69,0				
	10-15	16	11,0				
	15+	1	0,7				
TOPLAM		145	100				

Araştırmaya katılan Somalili gençler kadın sünnetinin hangi yaşlar arasında yapıldığı konusundaki soruya en çok %69 oranında kadın sünnetinin 5-10 yaş arasında ardından %19,3 oranında ise 0-5 yaş arasında yapıldığını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Somalili gençler kadın sünnetinin amacının çoğunlukla %44,8 ile toplumsal kabul görme, %24,1 dini inançlar ve %12,4 oranında ise hem dini inanç hem toplumsal kabul görme hem bakireliğin korunması hem de kadın cinsel isteğinin azaltılmasını sağlamak olarak hepsini birlikte düşündüklerini belirtmişlerdir (Tablo 1).

Gençler kadın sünnetini hangi tip cerrahi müdahale olarak tanımlarsınız soruna; %31,0 (25 kadın, 20 erkek) oranında “Diğer, %22,8 “kolay işlem” (17 kadın, 16 erkek), %18,6 “zannedilenden daha kötü” (16 erkek, 11 kadın), %17,9 “basit bir cerrahi müdahale” (19 kadın, 7erkek), %5,5 “en ağır tıbbi müdahale“ (3 erkek, 5kadın) olarak belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 2. Somalili Gençlerin Kadın Sünneti Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Sorular	Evet						Hayır					
	Erkek		Kadın		Total		Erkek		Kadın		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
SS1. Kadın sünneti hakkında bilginiz var mı?	57	87.7	75	94.9	132	91.0	8	12.3	4	5.1	12	8.3
SS4. Kadının sünnet edilmesini doğru buluyor musunuz?	5	7.7	18	22.8	23	15.9	60	92.3	61	77.2	121	83.4
SS6. Kızınız olsa sünnet yaptırır mısınız?	5	7.7	19	24.1	24	16.6	60	92.3	60	75.9	120	82.8
SS8. Sünnet için kullanılan aletler(jilet) size korkutucu geliyor mu?	55	84.6	59	75.6	114	78.6	10	15.4	19	24.4	29	20.0
SS9. Kadın sünnetinin boşanmaya neden olduğunu düşünüyor musunuz?	25	39.1	37	49.3	62	42.8	39	60.9	38	50.7	77	53.1
SS10. Kadın Sünneti Somali'nin bir geleneği mi?	45	69.2	65	82.3	110	75.9	20	30.8	14	17.7	34	23.4
SS11. Ülkenizde sünnet olmayan kızlar var mı?	44	68.8	46	57.5	90	62.1	20	31.3	34	42.5	54	37.2
SS13. Ülkenizde kadın sünneti sizce hijyen çerçevesinde mi yapılıyor?	30	47.6	33	43.4	63	43.4	33	52.4	43	56.6	76	52.4
SS14. Kadın sünneti kadınlara fiziksel açıdan zararı var mı?	32	50.8	33	44.0	65	44.8	31	49.2	42	56.0	73	50.3
SS16. Kadın sünnetinin kadınlara ruhsal açıdan zararı var mı?	57	87.7	54	70.1	111	76.6	8	12.3	23	29.9	31	21.4
SS17. Kadın sünnetinin kadınlara cinsel ilişkileri ve kadınsı duygular açısından zarar verici olduğunu düşünüyor musunuz?	59	92.2	42	59.2	101	69.7	5	7.8	28	39.4	33	22.8

Türkiye’deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

SS19.Kadın sünnetine devam edilmeli mi?	4	6.2	16	20.5	20	13.8	61	93.8	61	78.2	122	84.1
SS21. Somalideki sağlık görevlileri/çalışanları bu uygulamayı kadına karşı bir tür şiddet ve insan hakları ihlali olarak görüyorlar mı?	33	52.4	38	53.5	71	49.0	30	47.6	33	46.5	63	43.4
SS22. WHO’nun tanımına göre sünnetinin tıbbi olmayan nedenlerle kadın üreme organlarını yaralayan her türlü prosedür”genital sakatlama” kategorisinde değerlendiriyor, sizce bu doğru mu?	50	79.4	43	58.1	93	64.1	13	20.6	31	41.9	44	30.3
SS23. Kadın sünneti yapılmayan dış ülkelerde bulunduğunuzda kadın sünneti hakkında açık konuşabiliyor musunuz?	34	54.0	35	47.9	69	47.6	29	46.0	38	52.1	67	46.2

Somalili gençlerin kadın sünneti hakkında %91’nin bilgisi olup, %8,3 ünün bilgisi yoktur. Kadın sünnetini %83,5 oranında doğru bulmamakta, %15,9 oranında doğru bulmaktadırlar. Doğru olduğuna inanan 23 gencin 18(%22,8)i kadın, 5(%7,7) i erkektir (Tablo 2).

Gençlerin %82,8i kızınız olsa sünnet yaptırır mıydınız sorusuna “hayır” cevabını verirken, %16,6’sı “evet” cevabını vermiştir. Çocuklarına sünnet yapılmasına evet diyen gençlerin %24’ü kadın, %7,7’si erkektir(Tablo 2).. Kadın sünneti için kullanılan aletlerin korkutucu olduğunu düşünen genç oranı %78,6’dır(Tablo 2).

Sünnetin boşanmaya neden olduğunu düşünen genç oranı %42,8, boşanmaya neden olmadığını düşünenler ise %53,1’dir. Boşanmaya neden olduğunu belirten gençler arasında %49,3’ü kadın, %39,1’i erkektir (Tablo 2).

Somalili gençlerin %75,9’u kadın sünnetinin ülkelerinin bir geleneği olduğunu düşünmekte, %23,4’ü düşünmemektedir. Gelenek olduğunu düşünenler arasında kadınların oranı %82,3, erkeklerin oranı %69,2’dir (Tablo 2).

Somali’de sünnet olmayan kadınların var olduğuna inan genç oranı %62,1, inanmayan %37,2 oranındadır. Sünnet olmamış kadın olmadığına inanan gençler arasındaki oranlar ise kadınlar %42,5, erkekler %31,3’dür (Tablo 2).

Kadın sünnetinin hijyen kuralları çerçevesinde yapıldığına inanan gençlerin oranı %43,4, inanmayanların oranı %52,4’dür (Tablo 2).

Kadın sünnetinin kadınlara fiziksel açıdan zarar verdiğini düşünenlerin oranı %44,8, zarar vermediğini düşünenlerin oranı %50,3’dür. Zarar vermediğini düşünenler arasında kadınların oranı %56, erkeklerin oranı ise %49,2’dir. Zarar verdiğini düşünenler arasında erkekler %50,8, kadınlar %44 oranındadır (Tablo 2).

Kadın sünnetinin kadınlara ruhsal açıdan zarar verdiğini düşünenlerin oranı %76,6, zarar vermediğini düşünenlerin oranı %21,4 dür. Zarar verdiğini düşünenler arasında kadınların oranı %70,1, erkeklerin oranı ise %87,7’dir (Tablo 2).

Kadın sünnetinin kadınlara cinsel ilişkileri ve kadınısı duygular açısından zarar verici bir uygulama olduğunu düşünenlerin oranı %69,7, zarar vermediğini düşünenlerin oranı %22,8’dir. Zarar verici olduğunu düşünenler arasında erkeklerin oranı %92,2 olup, kadınların oranı %59,2’dir. Zarar vermediğini düşünenlerin %7,8’i erkek, %39,4 kadındır (Tablo 2)..

Ülkenizde kadın sünnetine devam edilmeli mi? Sorusuna %84,1 hayır, %13,8 evet cevabı verilmiştir. Sünnete devam edilmemeli diyenlerin oranları eşit iken, devam edilmeli diyenler arasında kadınların oranı %20,5, erkeklerin oranı ise %6,2’dir (Tablo 2).

Somalili gençlerin ülkelerindeki sağlık çalışanlarının kadın sünnetini bir çeşit şiddet ve insan hakları ihlali olarak görüp görmedikleri sorusuna %49 evet, %43,4 hayır cevabı verilmiştir.

WHO’nun tanımına göre sünnetinin tıbbi olmayan nedenlerle kadın üreme organlarını yaralayan her türlü prosedür”genital sakatlama” kategorisinde değerlendiriyor, sizce bu doğru mu? Sorusuna gençlerin %64,1’i evet doğru, %30,3 hayır doğru değil cevabını vermişlerdir. Hayır diyenlerin %41,9’u kadın, %20,6’sı erkek iken Evet diyenlerin %58,1’i kadın % 79,4’ü erkektir.

Ülkeniz dışında kadın sünneti yapılmayan dış ülkelerde bulunduğunuzda kadın sünneti hakkında açık konuşabiliyor musunuz? Sorusuna evet diyenlerin oranı %47,6, hayır diyenlerin oranı %46,2’dir (Tablo 2).

Tablo 3. Cinsiyete Göre Anlamlı İlişki Gösteren Kadın Sünneti Konusundaki Bazı Sorular

BOYUTLAR		Erkek(n)	Kadın(n)	df	Ki-kare	p
SS4. Kadının sünnet edilmesini doğru buluyor musunuz?	Evet	5	18	1	6,052	0,014
	Hayır	60	61			
SS6. Kızınız olsa sünnet yaptırır mısınız?	Evet	5	19	1	6,871	0,009
	Hayır	60	60			
SS16. Kadın sünnetinin kadınlara ruhsal açıdan zararı var mı?	Evet	57	54	1	6,371	0,012
	Hayır	8	23			

Türkiye’deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

SS22. WHO’nun tanımına göre sünnetinin tıbbi olmayan nedenlerle kadın üreme organlarını yaralayan her türlü prosedür”genital sakatlama” kategorisinde değerlendiriyor, sizce bu doğru mu?	Evete	50	13	1	7,053	0,008
	Hayır	43	31			

Araştırmaya katılan Somalili gençlerin cinsiyeti ile kadının sünnet edilmesinin doğru bulunması arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Tablo 3). Kadınlar, kadın sünneti uygulamasını erkeklere oranla daha doğru bulmaktadır.

Araştırmaya katılan Somalili gençlerin cinsiyeti ile olası kız evladının sünnet ettirilmesi kararı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Tablo 3). Kadınlar, olası kız evlatlarını sünnet ettirme kararına erkeklerden daha yatkındır.

Araştırmaya katılan Somalili gençlerin cinsiyeti ile kadın sünnetinin ruhsal açıdan zararı olduğu kanısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Tablo 3). Kadın sünneti uygulamasının ruhsal açıdan zarar verdiği düşüncesi kadınlara oranla erkekler de daha fazladır. Araştırmaya katılan Somalili gençlerin cinsiyeti ile WHO’nun tanımında kadın sünnetinin tıbbi olmayan nedenlerle kadın üreme organlarını yaralayan her türlü prosedür” genital sakatlama” kategorisinde değerlendirilmesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Tablo 3). Dünya Sağlık Örgütü’nün kadın sünneti değerlendirilmesini erkekler kadınlara göre daha doğru bulmaktadır.

4. Tartışma

Türkiye’ye eğitim amacı ile gelen Somalili gençlerin kadın sünneti konusunda nasıl bir bakış açısına sahip olduklarını araştırmak araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan Somalili gençler kadın sünnetinin ülkelerinde çoğunlukla 0-10 yaş arasında yapıldığını düşünmektedirler. Yapılan literatür taramasında uygulama yaşının ülkeden ülkeye değişmekle birlikte bebeklik döneminden başlayarak 13-14 yaşlarına kadar herhangi bir dönemde gerçekleştirildiği bilgisi verilmiştir (SOYER, 2014).

Somalili gençlerin kadın sünnetinin amacının çoğunlukla toplumsal kabul görme olarak nitelendirmeleri WHO’nun kadın sünneti raporunda kızların yaşadıkları fiziki acı ve travmaya karşın, çevresi tarafından kabul görme, gurur verici bulma ve maddi hediyeler ile sosyal bir avantaj olarak algılanan bir durum olarak bildirmesi ile uyumlu bulunmuştur (Frader ve ark,1998).

Somalili gençlerin kadın sünneti hakkında bilgi sahibi olduklarını ve kadınların da erkeklere oranla bilgi sahipliğinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Marie Bassili Assaad (1980) ‘ın yapmış olduğu araştırmada ise Mısır’da genç ve eğitilmiş kadınların konuyla ilgili bilgi boşluğu olduğunu ve gelenekselci eğitimsiz annelerin sünnet olmama durumunu kavrayamamasını şaşırtıcı bulmadığını belirtmiştir.

Kadın sünneti işlemini totalde doğru bulmadıkları, kadınlara nispeten erkeklerin doğru bulmama oranının daha yüksek olduğu ve kadın sünnetinin Somali devleti için bir gelenek olduğu bulunmuştur. Marie Bassili Assaad (1980) 'ın Mısır' da yapmış olduğu araştırmada durum çalışması yapmış olup Fatma adında müslüman bir kadının kadın sünnetine bakış açısını ele aldığı bölümlerde; kendisinin de sünnet olduğu bunun bir gelenek olduğunu ve kadınların da kadın sünnetini doğru bulduklarını belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada Fatma'nın kendi kızlarını da sünnet ettirdiği ve bu durumu eşiyile birlikte karar verdiğini vurgulamış olup erkeklerinde kadın sünnetine önem verdiğine yer vermiştir. Bu çalışma da Somalili gençlerin kız çocuklarına sünnet uygulamayı düşünmediklerini ve de kadınlara nispeten erkeklerde olası kız çocuklarını sünnet ettirmeme düşüncesinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. İşleminde kullanılan aletlerin korkutucu geldiği, erkeklerin de kadınlara göre sünnet aletlerini daha korkutucu bulduğu bulgusu da kadınların sünneti destekler nitelikte olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca işlemin hijyenik koşullarda gerçekleştirilmediği ve de kadınların erkeklere göre uygulamanın hijyenik koşullarda gerçekleştirilmediği bilgisine daha fazla sahip olduğu belirtilmiştir. İşlemin hijyenik koşullarda gerçekleştirilmemesi bilgisine rağmen uygulamanın devam ettirildiği ve yaygın olması bu çalışmadaki önemli bulgulardan biridir.

Kadın sünnetinin boşanmaya çoğunlukla neden görülmediği ancak neden görenler arasında kadınların erkeklere oranla daha çok oranda olması kadınların kendini topluma kabullendirme konusunda kime ve neye karşı yaptığı da bu kısım la çelişmektedir. Ülkede sünnet olmayan kız çocuklarının var olduğunu düşünenler genelde erkekler bulunmuş, kadınlar bu sayının az olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulardan yola çıkarak Somali'de kadın mutilasyonunun özellikle kadınlar tarafından kabul gördüğü ve bununda diğer bulgularla beraber geleneklere bağlılıktan öte bir şey olmadığı ve toplumda kabul kılınmak adına yaptırıldığı adına desteklendiği sonucuna varabiliriz.

Araştırmamız da katılımcıların yarısından fazlası kadın sünnetinin fiziksel açıdan zarara sebebiyet vermediğini belirtmişlerdir ve böyle düşünenlerinde çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yarısı bu fikirde olmasına karşın Dünya Sağlık Örgütü'nün 1998 de yayımladığı literatürde fiziksel komplikasyonlar özetlenmiş ve komplikasyonların ortaya çıkması kesme derecesine operatörün becerisi, çevredeki alanda kullanılan aletlerin temizliği ve çocuğun fiziksel durumu gibi çeşitli faktörlere bağlı olduğu ifade edilmiştir(WHO,1998:s.25). Buna ek olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün 2016 da yayınladığı bildirmede ise kadın sünnetini 'Tıbbi gereklilik yokluğunda sağlıklı genital dokuya müdahale ettiğinden ve bir kadının fiziksel ve zihinsel sağlığı için ciddi sonuçlara yol açabileceğinden, sünnetin aynı zamanda bir kişinin ulaşılabilir en yüksek sağlık standardına sahip olma hakkının ihlali olarak görmesi, araştırmamızda çıkan fiziksel zararın olmadığı kanısıyla çelişmektedir (WHO, 2016). Keza sünnetin fiziki olarak zarar vermediğini düşünenler erkeklerden çok kadınlardır.

Kadınların erkeklere nispeten işlemin fiziksel açıdan zarar vermediği düşüncesine daha yatkın olduğu sonucunun, operasyona kendi cinsleri maruz kaldığı halde çıkıyor olması şaşırtıcı bir durumdur. Buna nispeten sünnetin totalde ruhsal

Türkiye’deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

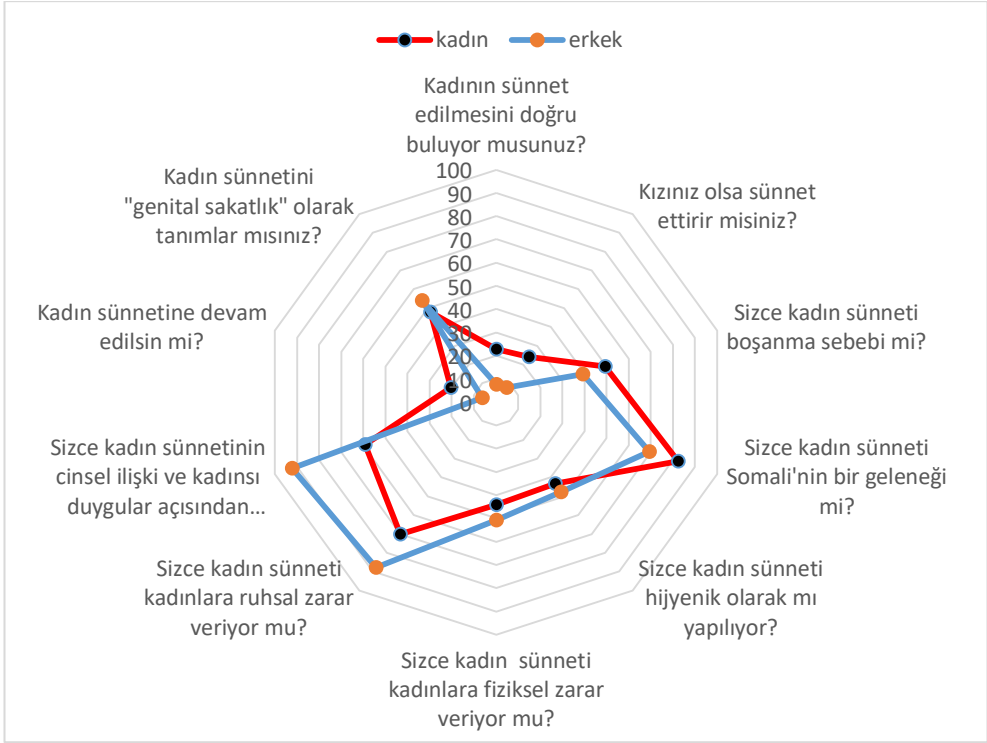
açından zarara sebebiyet verdiği kanısı yüksek oranda ağır basmaktadır. Ruhsal açıdan zarar verdiğini düşünenler ise çoğunlukla erkeklerdir. Yine dünya sağlık örgütünün 2016 da yayınladığı bildirmede işlemin psikolojik risklerinin sınıflandırılmış olması bu görüşü desteklemektedir. Bildirmede risk faktörleri başlığı altında psikolojik riskler üç başlıkta toplanmıştır. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), Anksiyete bozuklukları ve Depresyon (Vloeberghs ve ark.,2012). Yine başka bir makalede, uygulanan kadın sünnetinin halüsinasyon görme, hafıza kaybı gibi bir çok ruhsal soruna neden olduğu vurgulanmıştır (American Academy of Pediatrics Committee on Bioethics, 1998). Farklı ruhsal sorunlardan da bahsedildiği bir araştırma da, özgüven yitirme, fobi, depresyon gibi durumların oluşup, bu durumların intiharla sonuçlanabildiği verilerine ulaşılmıştır (Akmeşe, Bilge. 2014). Çalışmada kadınlar sünnetin ruhsal zarara erkeklerden daha az sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde WHO’ nun 1998 de yayınladığı bildirmesinde Somali’de yapılan bir araştırmada 8-16 ya arası 159 kızdan sünnet anı ve sonrasında iyileşme dönemine dair deneyimlerini çizmeleri istenmiştir. Bütün kızlar sünnet oldukları tam gün, saati, yaşlarını, sünnetçinin kim olduğunu ve prosedürün nerede gerçekleştiğini doğru bir şekilde hatırladıkları belirtilmiştir (WHO, 98; s.32). Bu durum ruhsal açıdan büyük problemlerin yaşanmadığını da göstermektedir.

Araştırmamız da ek olarak erkeklerin kadınlara oranla işlemin ruhsal açıdan zarar verdiğini daha fazla düşünüyor olmaları çekici bir sonuç vermiştir. Fiziksel ve ruhsal etkilerin yanı sıra olarak, sünnetin kadınlara cinsel ilişkileri ve kadınsı duygular açısından zarar verici olduğunun düşünüldüğü sonucuna da varılmaktadır. Çalışmamızı destekler nitelikte olan bir DSÖ çalışma grubunun 2006 yılında yaptıkları çalışmada, genital mutilasyon operasyonu geçirmiş kadınların bazılarında cinsel tepkinin ve tatminin azaldığını, düşük orgazm sıklığını (anorgazmi), ek olarak cinsel ilişki sırasında vulvar bölgesinin ağrısına (disparoni) maruz kaldıklarını bildirmiştir (WHO, 2006). Kuzey Sudan’da yapılan farklı bir araştırmada, incelenen 4024 kadınlardan tip III sünnetine maruz kalanların %80’inden fazlasının orgazm bilmediği veya yaşamadığı verileri kaydedilmiştir (Shandall, 1967).

Erkeklerin de kadınlara oranla sünnetin cinsel ilişkileri ve kadınsı duyguları açısından zarar verici olduğunu daha fazla düşünmeleri şartıcı bir sonuç oluşturmuştur. Genel ifadeyle toplamda bu işleme devam edilmemesi gerektiğinin düşünüldüğü sonucu bariz şekilde görülmektedir. Erkeklerin de kadınlara nispeten sünnet uygulamasına devam edilmemesi düşüncesine daha yatkın oldukları daha önce bahsettiğimiz kız çocuklarını sünnet ettirmemeyi düşünmeleri sonucu birbirini destekler niteliktedir. Somali’deki sağlık görevlileri/çalışanları bu uygulamayı kadına karşı bir tür şiddet ve insan hakları ihlali olarak görmüşlerdir. Kadınların da erkeklere oranla Somali’deki sağlık görevlileri/çalışanları bu uygulamayı kadına karşı bir tür şiddet ve insan hakları ihlali olarak gördükleri düşüncesine daha fazla katılmaktadırlar. Katılımcılarca Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımındaki genital sakatlık değerlendirilmesinin doğru olduğu kanısına varılmıştır. Erkeklerin de kadınlara göre bu tanımı daha doğru bulduğu, genel sorulara verilen yanıtlarla örtüşür şekilde gözükmiştir. Kadın sünneti yapılmayan dış ülkelerde bulunulduğunda kadın sünneti hakkında açıkça konuşulabileceğini durumuna çoğu

cevapta üstünlük sağlandığı gibi erkeklerin, kadınlara oranla bu kaniya daha yatkın olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan Somalili gençlerden kadın olanlar; kadın sünneti uygulamasını erkeklere oranla daha doğru bulmakta, olası kız evlatlarını sünnet ettirme kararına erkeklerden daha yatkın, kadın sünneti uygulamasının kadınlara hem fiziksel hem ruhsal açıdan zarar verdiği ve bunun bir genital sakatlık olduğu düşüncesine erkeklere oranla daha az inanmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Kadın Genital Mutilasyonu İle İlgili Bazı Sorulara EVET diyenler

5. SONUÇ

Sünnet, tarihin eski zamanlarından beri yaygın uygulanan cerrahi bir işlemdir. Kadınlara uygulanan sünnet ise kadının cinsel yaşamı ile doğrudan doğruya ilgilidir. Kadın sünnetinin uygulandığı toplumlarda söz konusu uygulama “kadın üzerinde ataerkil kontrolün bir tezahürü” olarak gelişim göstermiştir. (UNICEF 2013: 115).

Bu zamana kadar bir faydası kanıtlanmamış olan kadın genital mutasyonunun, Somali de hala devam etmesinin nedeni olarak daha çok geleneksel ve sosyal yaşam kaynaklı düşünce olduğu tespit edilmiştir. Bu işlemin çeşitli fiziksel ve ruhsal komplikasyonlara sebebiyet verdiği bilinci Somalili gençler tarafından kabul edilmekle birlikte uygulamaya özellikle kadınlar daha sıcak bakmakta ve bir kısım gelecekteki olası kız çocuklarına sünnet uygulaması yaptırmayı

Türkiye’deki Somalili Gençlerin Gözünden Kadın Genital Mutilasyonu Bir İnsan...

öngörmektedirler. Yukarıda elde edilen sonuçlar doğrultusunda kadın mutilasyonu uygulamasında yaş grubunun küçük olması ve hijyenik koşullarda gerçekleşmediği bulgularından da yola çıkarak her ne kadar sağlık için zararlı olduğu ve buna dair çeşitli bilgilendirmelerin daha önce yapılmış olmasına karşın pekte istenilen sonucu doğurmadığı dolayısıyla özellikle kadınların sünneti bir insan hakları ihlali olarak yorumlamadığı sonucunu doğurmaktadır. Toplumun sünnet uygulamasına bakış açısını her iki cinsin farklı yorumlaması özellikle erkeklerin ataerkil kökenli düşünceden uzaklaşan ve sünnete karşı olan bakış açılarını topluma ifade edecekleri sosyal kamu bilgilendirilmelerinin yapılması sadece sağlık için zararlarını anlatan bilgilendirmelerin yanında oldukça destekleyeceği olacağı kanaatine varılmıştır.

Kaynakça

- Adam, T., Bathija, H., Bishai, D., Bonnenfant, Y. T., Darwish, M., Huntington, D., & Johansen, E.: “Estimating the Obstetric Costs of Female Genital Mutilation in Six African Countries”. *Bulletin of the World Health Organization*, 88, 2010, 281-288.
- Akmeşe, Z. B., & Bilge, A.: “Kadın Sünnetinin Kadının Ruhsal Durumuna Etkisi”. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 30(1), 2014, 101-110.
- Almroth, L., Elmusharaf, S., El Hadi, N., Obeid, A., El Sheikh, MAA., Elfadil, SM., et al.: ” Primary Infertility After Genital Mutilation in Girlhood in Sudan: A Casecontrol Study”, *Lancet*, 366(9483), 2005, 385-391.
- Alsibiani, S.A., & Rouzi, A.A.: “Sexual Function in Women with Female Genital Mutilation, Fertility and Sterility”, 93(3), 2010, 722-724.
- Assaad, M. B.: “Female circumcision in Egypt: social implications, current research, and prospects for change”. *Studies in family planning*, 11(1),1980, 3-16.
- Başar, F.:“Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın Sağlığına Etkisi”, *ACU Sağlık Bil. Derg.*, 3, 2017, 131-137.
- Berg, R., Denison, E.and Fretheim, A.: *Psychological, Social and Sexual Consequences of Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C): A Systematic Review of Quantitative Studies*, Naşjonalt Kunnskapssenter for Helsetjenesten.2010
- Burson, I.: “Social Work and Female Genital Cutting: An Ethical Dilemma”. *Journal of Social Work Values and Ethics*, Spring, 2007, 4(1).
- Donohoe, M.: “Female Genital Cutting: Epidemiology, Consequences and Female Empowerment as a Means of Cultural Change”, *Ob/Gyn & Women's Health*, 2006, 11(2).
- Frader, J. E., Botkin, J. R., Moseley, K. L., Nelson, R. M., Wilfond, B. S., Kazura, A., ... & King, N. M.:“Female genital mutilation”. *Pediatrics*, 102(1 I), 1998,153-156.
- Kaplan, A., Hechavarría, S., Martín, M., & Bonhoure, I.: “Health Consequences of Female Genital Mutilation/Cutting in the Gambia, Evidence into Action”, *Reproductive Health*, 8(1),2011, 1-6.
- Klein, E., Helzner, E., Shayowitz, M., Kohlhoff, S., & Smith-Norowitz, T. A.“Female Genital Mutilation: Health Consequences and Complications-A Short Literature Review”, *Obstetrics and Gynecology International*.2018
- Llamas, J.: *Female Circumcision: The History, the Current Prevalence and the Approach to a Patient*.<https://med.virginia.edu/familymedicine/wpcontent/uploads/sites/285/2017/01/Llamas-Paper.pdf>.2017
- Rouzi, A. A., Sindi, O., Radhan, B., & Ba’aqeel, H.: “Epidermal Clitoral Inclusion Cyst After Type I Female Genital Mutilation”. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 185(3), 2001, 569-571.

- Sağlık Bakanlığı, Üreme Sağlığına Giriş: Katılımcı Rehberi, Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı, No: 1-B, Ankara, 2009.
- Shandall, A. A.: "Circumcision and infibulation of females: a general consideration of the problem and a clinical study of the complications in Sudanese women". Sudan medical journal, 5(4), 1967, 178.
- Slack, A. T.: "Female Circumcision: A Critical Appraisal", Human Rights Quarterly, 10(4), 1988, 437-486.
- Soyer, S.: "Kadın Sünneti: Kültürel Dayanakları Ve Yol Açtığı Sorunlar". Ekev Akademi, 60, 2017, 403-414.
- UNICEF, Changing A Harmful Social Convention: Female Genital Mutilation/Cutting, Florence, Italy, 2005.
- United Nations Children's Fund (UNICEF). The Dynamics of Social Change: towards the Abandonment of Female Genital Mutilation/ Cutting in Five African Countries, Florence, Italy, 2010.
- United Nations. International Day of Zero Tolerance for Female Genital Mutilation, 6 February, <https://www.un.org/en/events/femalegenitalmutilationday/background.shtml>, (Erişim Tarihi: 30.11.2019).
- Yirga, W. S., Kassa, N. A., Gebremichael, M. W., & Aro, A. R. : "Female Genital Mutilation: Prevalence, Perceptions and Effect on Women's Health in Kersa District of Ethiopia", International Journal of Women's Health, 4(45), 2012.
- World Health Organization. Female genital mutilation : an overview. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42042>, 1998
- World Health Organization. Female Genital Mutilation: Integrating the Prevention and the Management of the Health Complications into the Curricula of Nursing and Midwifery, (No. WHO/FCH/GWH/01.3), Geneva, 2001.
- WHO Study Group on Female Genital Mutilation and Obstetric Outcome. Female Genital Mutilation and Obstetric Outcome: WHO Collaborative Prospective Study in Six African Countries, *Lancet*, 367(9525), 2006, 1835-41.
- World Health Organization. Eliminating Female Genital Mutilation-An Interagency Statement-OHCHR, UNAIDS, UNDP, UNECA, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIFEM, WHO, WHO Press, Geneva, Switzerland, 2008, 1-40.
- World Health Organization. Understanding and Addressing Violence Against Women: Female Genital Mutilation, (No: WHO/RHR/12.41), 2012.
- WHO guidelines on the management of health complications from female genitalmutilation American Academy of Pediatrics Committee on Bioethics. (1998). Female genital mutilation. *Pediatrics*, 102(1), 2016, 153-156.